

INGLIZ TILIDA "MAISHIY TEXNIKA" TERMINOLOGIK GURUHNING SHAKLLANISHI.

Karimova Malika Sharipovna

“TIQXMMI” Milliy tadqiqot Universitetining Qarsghi irrigatsiya va agrotexnologiyalar institute market20227777@gmail.com

Annotatsiya: Ingliz tilidagi "maishiy texnika" terminologiyasiga mansub so'zlarning birinchi fiksatsiyasining xronologiyasi tahlili shuni ko'rsatdiki, zamonaviy tarixiy lug'atlarga ko'ra, o'rganilayotgan terminologiya XVI asrda paydo bo'lgan. Maxsus lug'atlarda bu davrda 3 ta leksemaning paydo bo'lishi qayd etilgan.

Kalit so'zlar: fotoapparat, asbob, maishiy texnika, qurilma, tizim.

Shunday qilib, tahlil qilingan inglizcha so'zlarning birinchi qatori kettle (choynak) so'zi bo'lib, paydo bo'lish sanasi 1542 yil. Binobarin, ingliz tilida maxsus lug'atning o'rganilayotgan sohasining shakllanishi 16-asrda "suyuqlikni qaynatish yoki qizdirish uchun qurilma" ma'nosini anglatuvchi leksema bilan boshlanadi.

Hozirgi zamon nuqtai nazaridan, bu leksema umumiy atama bo'lmay, biroz keyinroq paydo bo'lgan asbob (apparat, asbob, moslama,) bosh atamasi bilan tobe munosabatda bo'ladi. Lug'atlar ushbu giperonimning paydo bo'lish sanasini 1597 yilda aniqlaydi.

Biroz vaqt o'tgach, maxsus lug'atning o'rganilayotgan sohasining asosiy nomlaridan biri – machine (mashina, mexanizm, qurilma) so'zi - 1549 yil.

Ko'rib chiqilayotgan terminologiyadagi eng qadimiy gipernim (1549) bo'lgan leksema mashinasi eng ko'p so'z yasovchi bog'lanishlarga ega: *answering machine, coffee machine, dishwashing machine, frying machine, icnitting-machine, sewing-machine, steam-machine va boshqalar.*

Sanab o'tilgan atamalarning (giponimlarning) paydo bo'lishi ikkita hodisadan dalolat beradi: birinchi hodisa fikrlash bilan bog'liq bo'lib, odamni uning mavjudligini yanada

qulayroq qiladigan ob'ektlarni yaratish imkoniyatlarini amalga oshirishga qodir ekanligini tavsiflaydi.

Ikkinchi hodisa giperonimning ajralmas qismi bo'lgan giponim chegaralarini aniqlashga urinish, aniqlovchi komponentni kiritish orqali tushuncha chegaralarini aniqlashtirish zarurati bilan bog'liq.

XVII asrda tarixiy lug'atlarga ko'ra o'rganilayotgan soha termini 5 ta leksema bilan to'ldirildi. Demak, leksema shakllarning ko'rinishi qayd qilinadi: apparatus (qurilma, asbob, apparat, mashina) - 1628, device (qurilma, moslama, apparat, mashina) - 1665, system (tizim) - 1683, coffee -mill (kofe tegirmoni) - kabi. 1691. Bu leksema shakllarning belgilanishi inson tomonidan yaratilgan mexanik buyumlar va asboblarni nomlash va tasniflash zarurligini bildiradi.

1673 yilda iron (dazmol) so'zining paydo bo'lishi qayd etilgan, bu ikkita hodisani ko'rsatadi: birinchisi, ob'ektning o'zi va uning nomini olish bilan bog'liq. Inson tafakkurining rivojlanishi bilan bog'liq ikkinchi hodisa insonning o'z hayotining qulayligini yaxshilash istagini ko'rsatadi.

18-asrda tahlil qilingan lug'atning yanada progressiv rivojlanishi qayd etilgan.

Shuni aytish kerakki, ko'plab tadqiqotchilar (S.V. Grinev, A.S. Grinev, E.A. Pankratova, A.V. Ponidelko, L.V. Shchekoldina va boshqalar) XVIII asr giper-giponimik munosabatlar bilan ajralib turadigan tizimli birikmalar tarkibiga nomutanosib leksemalar kiritilgan asr sifatida belgilandi.

18-asrda o'zlashtirilgan asbob-uskunalar (apparat, apparatus) - 1714) leksemasi giponim (uskunalar) ga aylanadi.

Xorijiy leksemalarning (ventilator (shamol parrak) - 1743 va washing machine (kir yuvish mashinasi) - 1780) ingliz tilida paydo bo'lishi ingliz hayotining yaxshilanishi nafaqat ularning o'z sa'y-harakatlari, balki chetdan keltirilgan qurilmalar yordamida ham sodir bo'lganligini ko'rsatadi. kundalik hayot sohasidagi madaniyatlararo aloqalarning natijasi ham texnik vositalarning o'zi, ham ularni bildiruvchi so'zlardir.

19-asrda tematik guruhlarga ko‘ra shakllangan leksemalar ko‘p. Tarixiy lug‘atlarda 47 ta leksemaning paydo bo‘lishi qayd etilgan.

Vaqt o‘tishi bilan o‘z shaklida quyidagi o‘zgarishlarga uchragan camera (kamera, fotoapparat) qo‘shma leksemasi paydo bo‘lishi - 1839-yil: camera (kamera, fotoapparat) - 1839, camera (kamera, fotoapparat) - 1840), "Kundalik hayotda ishlatiladigan asboblari va anjomlar" tematik guruhini boshlaydi.

Adabiyotlar.

1. Averbux K.Ya. terminologik xilma-xillik. Nazariy va amaliy jihatlar// Tilshunoslik masalalari. - 1986 yil, 6-son. - B.40-45.
2. Averbux K.Ya. Terminning umumiy nazariyasi. - Ivanovo, 2004. - 252 p.
3. Akxyutenkova L.G. Tizimlashtirish va tizimlashtirish muammosi bo'yicha "bozor iqtisodiyoti" terminologik tizimi. // Ilmiy-texnik terminologiya. -M., 2001, nashr. 2. - S. 8-10.
4. Aleksandrovskaya L.V. Terminning umumiy adabiy lug'atning a'zosi sifatida semantikasi (ingliz dengiz terminologiyasining m-le bo'yicha): Dissertatsiyaning tezis. dis. ...kand. filol. Fanlar. -M., 1973. - 24 b.
5. Alekseev D.I. Tilshunoslik ta'limotlari tarixi. - Samara: Samara universiteti, 1998. - 114 p.